

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Потапчук Тетяни Володимирівни про дисертацію
Закопця Михайла Львовича на тему

«Формування фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків у процесі модернізації вітчизняної музичної освіти»

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії PhD зі спеціальності
011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта, педагогіка

Актуальність теми наукової роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами.

Дисертаційне дослідження Закопця Михайла Львовича не викликає сумніву щодо актуальності та своєчасності, оскільки відкриває нові можливості у забезпеченні якісно нового рівня фахової підготовки майбутніх виконавців-духовиків у процесі модернізації вітчизняної музичної освіти.

У роботі з'ясовано специфіку компетентнісного підходу в музично-педагогічній діяльності закладів вищої освіти, визначено ключові характеристики фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків, що є інтегративним явищем, основою якого є набуті у процесі навчання знання, уміння й навички, особистісні якості виконавця.

Дослідження Закопця Михайла Львовича набуває ще більшої актуальності у контексті його виконання в межах напряму науково-дослідної роботи Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету «Сучасні виміри мистецької освіти та розвиток творчої особистості» (реєстраційний номер 0116U007704).

Тему дисертації затверджено Вченою радою РДГУ (протокол № 10 від 26 листопада 2020 р.).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

Проведене дисертантом цілісне дослідження актуалізує теоретичні ідеї та досвід формування фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків у процесі модернізації вітчизняної музичної освіти. Поняття розглянуто як складне інтегративне явище, основою якого є особистісні якості виконавця, сформована

професійна виконавська майстерність, творча та інтерпретаційна активність, загальнокультурна ерудованість, володіння новітніми методиками викладання, здатність до використання педагогічного й виконавського вітчизняного досвіду, гармонійне поєднання європейської та вітчизняної культурної спадщини.

Розроблені рекомендації щодо впровадження результатів дослідження на рівні організації якісної музичної освіти та освітньої діяльності вітчизняних закладів вищої освіти, спрямовані на ефективність фахової підготовки майбутніх виконавців-духовиків у процесі модернізації вітчизняної музичної освіти у контексті інтеграції в європейський музично-освітній простір, на оптимізацію розвитку фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків під час навчання у закладах вищої освіти України.

Нові факти, що одержано здобувачем.

Дисертантом уперше теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність основних конструктів розробленої методики формування фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків у процесі модернізації вітчизняної музичної освіти, педагогічних умов та їх ефективного впровадження у практику закладів вищої освіти; складено характеристику сутності основних компонентів, критеріїв; показників, рівнів сформованості фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків; уточнено змістові характеристики понятійно-категоріального апарату дослідження, в межах якого сформульовано його провідні поняття.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання.

Вважаємо, що матеріали дисертації можуть слугувати основою для написання підручників з музичної педагогіки, методичних рекомендацій стосовно розвитку фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків у процесі модернізації вітчизняної музичної освіти з опорою на європейську систему музичної освіти, стати ґрунтовною базою для розроблення спецсеінарів, спецкурсів, практикумів тощо.

Результати дослідження належним чином апробовані і впроваджені в мистецьку практику.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується результатами дослідження, проведеного дисертантом, і загалом, не викликає сумніву.

Апробація матеріалів дисертації відбувалася через оприлюднення на наукових конференціях різного рівня, результати наукового пошуку були предметом обговорення під час щорічних звітних наукових конференцій викладачів, співробітників і здобувачів вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету (2020–2023 рр.) та звітних конференцій аспірантів і докторантів (2020–2023 рр.).

Оцінка змісту дисертації, її завершеність загалом.

Цілком виправданою є структура дисертації, що засвідчує виважений підхід автора до порушеної проблеми. Робота складається з анотацій двома мовами, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел (343 позиції, із них 28 – іноземною мовою). Повний обсяг дисертації становить 331 сторінку, обсяг основного тексту – 195 сторінок. У праці подано 15 таблиць, 3 рисунки.

У **вступі** переконливо доведено актуальність теми дослідження, розкрито ступень її розробки, чітко визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; представлено джерельну базу, наведено відомості про апробацію результатів, структуру та обсяг дисертації.

Особливу ретельність дослідник виявляє у першому розділі дисертації, де на основі аналізу науково-педагогічних праць автор з'ясовує, що базовими поняттями дослідження є «компетентнісний підхід», «компетентність», «компетенція», «фахова компетентність», «фахова компетентність майбутніх виконавців-духовиків», а також терміни «модернізація музичної освіти» та «інтеграція музичної освіти».

У роботі окреслено наукове визначення дисертантом терміну «фахова компетентність майбутніх виконавців-духовиків» як інтегративного явища, основою якого є набуті у процесі навчання знання, уміння й навички, особистісні якості майбутніх виконавців-духовиків, сформована професійна виконавська майстерність, творча та інтерпретаційна активність, загальнокультурна обізнаність, володіння новітніми методиками виконавства, інноваційними технологіями, використання виконавського вітчизняного досвіду та збереження українських традицій, вивчення європейських сучасних технологій, адаптивність до сучасних умов модернізації вищої освіти, що й передбачає здатність і готовність майбутніх виконавців-духовиків до інструментально-виконавської та творчої діяльності.

Автором було зазначено, що оскільки основна стратегія участі закладів вищої освіти України в Болонському процесі спрямовується на її розвиток і набуття нового якісного досвіду, то виникає необхідність у підготовці фахівців, у тому числі в музичній галузі, здатних співпрацювати з іншими конкурентоспроможними спеціалістами та самостверджуватися у полікультурному суспільстві.

У дисертаційній роботі здобувачем було виокремлено структурні компоненти фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків у процесі модернізації вітчизняної освіти: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, виконавсько-технічний. Слід виділити виконавсько-технічний компонент фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків, що характеризується багатофункціональністю технічного оволодіння духовим інструментом, а сам виконавський процес – це творча діяльність, в основі якої лежать складні психо-фізіологічні дії (задіяні органи зору, слуху, пам'яті, музично-слухові уявлення, вольові зусилля тощо).

У другому розділі «**Обґрунтування педагогічної моделі розвитку фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків**» здійснено діагностику сформованості фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків у сучасних закладах вищої освіти, а також подано опис методики формування фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків у умовах модернізації вітчизняної музичної освіти як цілісного педагогічного явища.

Привертає увагу змістово-процесуальний блок, який складають Стандарт вищої освіти першого (бакалаврського рівня) вищої освіти галузі знань 02 «Культура та мистецтво» зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво», освітньо-професійна програма «Музичне мистецтво / Оркестрові духові та ударні інструменти» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 02 «Культура і мистецтво» зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво», цикли обов'язкових і вибіркових дисциплін, якість викладання яких забезпечується в процесі індивідуальних і групових форм навчання (лекцій, практичних, семінарів), а також музично-педагогічних методів навчання (бесіди; демонстрації; вправи (вправляння); спостереження за музикою; подібності та контрасту; інтонаційно-стильового осягнення музики та моделювання художньо-творчого процесу; графічного запису мелодії або створення слухацької партитури; стимулювання уяви; емоційної дії; перспективи і ретроспекції; інтонаційно-стильового пізнання музики; уподібнення характеру звучання музики; створення композицій; інтонування мовою пластичних рухів; музичного узагальнення), прийомів (пластичні рухи; імпровізації, музично-просвітницькі прийоми) і засобів формування фахової компетентності (музичні (музичні інструменти, CD-диски, партитури, енциклопедії, аудіо- та відеозаписи); інтуїтивні (портрети, панно, постери, картини тощо); технічні (колонки, ноутбук, проектор, музичний центр, телевізор).

Як стверджує здобувач, методи формування фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків в експериментальному дослідженні можна підсилити такими прийомами як: пластика рухів; імпровізація мелодій; музично-просвітницький прийом, що передбачає уміння і спроможність виконавця переконати слухача в значущості того чи іншого явища музичного життя, вибудовувати послідовність аргументів на базі глибоких фахових знань.

У третьому розділі **«Експериментальна перевірка ефективності методики формування фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків»** дисертантом здійснено опис формувального експерименту з проблеми дослідження через перевірку ефективності авторської методики та педагогічних умов

формування фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків у процесі модернізації вищої музичної освіти.

Привертають увагу педагогічні умови, де реалізація першої – формування у майбутніх виконавців-духовиків пізнавального інтересу і мотивації до оволодіння фаховою компетентністю в умовах модернізації вітчизняної музичної освіти здійснювалася через залучення респондентів ЕГ до таких форм освітньої діяльності як: презентації академічних груп «Зустрічайте нові таланти» (розвиток інтересу до навчання в ЗВО; виявлення творчих здібностей майбутніх виконавців-духовиків), написання есе «Артистизм виконавця-духовика, «Особистісна професійна позиція гобоїста (кларнетиста, саксофоніста)» (аналіз особистих мотивів розвитку фахової компетентності за ступенем значущості), ознайомлення із найкращими зразками вітчизняного та світового музичного мистецтва як у записі, так і під час відвідування концертів класичної та сучасної музики; майстер-класів професійних виконавців-духовиків, творчих зустрічей з відомими сучасними композиторами, місцевими музикантами-виконавцями духових оркестрів тощо, які підсилювали такі методи: аналіз професійно-педагогічних ситуацій, дискусії, спостереження, узагальнення, порівняння, оцінка, самооцінка, взаємооцінка тощо. У цілому це забезпечило активізацію пізнавального інтересу до освітньої діяльності, мотивувало майбутніх виконавців-духовиків до оволодіння фаховою компетентністю.

Варто відмітити і реалізацію другої педагогічної умови – оновлення змісту фахової підготовки виконавців-духовиків через інтеграцію в освітній процес експериментальних закладів елементів досвіду підготовки фахівців мистецьких спеціальностей у Республіці Польща, яка передбачала внесення змін в освітньо-професійні програми підготовки виконавців-духовиків через доповнення змісту навчальних дисциплін модулями освітньо-професійних програм Республіки Польща.

Звернути увагу слід також і на реалізацію третьої педагогічної умови – актуалізація концертно-виконавської діяльності майбутніх виконавців-духовиків у контексті формування фахової компетентності, яка здійснювалася через залучення респондентів ЕГ до концертно-виконавської діяльності.

Привертає увагу те, що кількість респондентів з високим рівнем сформованості фахової компетентності респондентів ЕГ збільшилася на 13,5% (16,3% під час констатувального експерименту і 30,2% по закінченню формувального), з середнім – на 28,3% (25,1% під час констатувального експерименту і 53,4% по закінченню формувального). Кількість респондентів з низьким рівнем сформованості фахової компетентності зменшилася на 41,8% (58,2% під час констатувального експерименту і 16,4% по закінченню формувального).

У контрольній групі спостерігається незначна динаміка. Кількість респондентів, зачислених до високого рівня сформованості фахової компетентності, збільшилася лише на 4,1%, до середнього – на 4,8%; кількість респондентів з низьким рівнем сформованості фахової компетентності зменшилася лише на 8,9%.

Як стверджує дисертант, отримані результати засвідчують ефективність розробленої у роботі методики і педагогічних умов формування фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків у умовах модернізації вищої музичної освіти.

Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту.

Робота Закопця Михайла Львовича на тему «Формування фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків у процесі модернізації вітчизняної музичної освіти» є самостійним і завершеним науковим дослідженням на правах рукопису, яке виконано здобувачем особисто за актуальною темою з використанням адекватних методів наукового пошуку. Дисертація характеризується єдністю змісту, містить нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати проведених досліджень та свідчать про особистий внесок в педагогічну науку та відповідає спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Повнота викладення результатів дисертації в публікаціях.

Вірогідність одержаних здобувачем наукових результатів не викликає сумніву, оскільки вони є цілком адекватними щодо конкретних завдань дослідження, досягнутих завдяки використанню комплексу взаємопов'язаних дослідницьких методів і ґрунтовній джерельній базі. Результати дослідження

оприлюднено в 10 публікаціях, із них 4 відображають основні наукові результати, з яких 3 у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному науковому виданні; 6 – апробаційного характеру.

Оцінка мови та стилю дисертації. Структура дисертації відповідає алгоритму проведеного автором дослідження. Зміст дисертаційної роботи викладено українською мовою в логічній послідовності та доступно для сприйняття, адекватно використано наукові терміни.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Однак, попри відзначений позитив, вважаємо за необхідне висловити деякі міркування, що виникли в процесі рецензування і потребують уточнень і пояснень:

1. У вступі дисертації здобувач наводить суперечності, що підтверджують актуальність, посилюють необхідність і доцільність формування фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків у процесі модернізації вітчизняної музичної освіти. Однак, бажано було б вказати чи вдалося автору розв'язати їх у процесі дослідницько-експериментальної роботи.

2. Доцільно було б наукові підходи до визначення поняття «фахова підготовка фахівців мистецької галузі», що описані в Розділі 1, параграфі 1.1, подати в таблиці. Таке унаочнення допомогло б порівняти суттєві ознаки цього поняття з позиції різних підходів.

3. Виграшною була б інформація про особливості підготовки майбутніх виконавців-духовиків до концертно-виконавської діяльності у контексті формування фахової компетентності.

4. Автором упроваджено у дослідженні тематику занять у змісті фахових дисциплін майбутніх виконавців-духовиків. Варто було б у додатках дисертації представити ширше ці та інші матеріали експериментального дослідження.

5. Як видно з дисертації Закопця М. Л., матеріали упроваджуються в освітній процес закладів вищої освіти України. Однак, практичне значення виконаного дослідження значно посилиться, якщо здобувач до впровадженої авторської методики формування фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків у

процесі модернізації вітчизняної музичної освіти розробить навчально-методичні матеріали.

Зазначені зауваження та побажання носять рекомендаційний характер та суттєво не впливають на якість виконання дисертаційного дослідження.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Закопця Михайла Львовича на тему «Формування фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків у процесі модернізації вітчизняної музичної освіти» є самостійним і завершеним науковим дослідженням на правах рукопису. За своєю актуальністю, науковою новизною отриманих результатів, теоретичним і практичним значенням дисертація відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України № 759 від 31.05.2019) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (затвердженого Постановою КМУ № 44 від 12.01.2022), а її автор Закопць Михайло Львович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта, педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії та методики
дошкільної і спеціальної освіти
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Тетяна ПОТАПЧУК

ПІДПИС *Потапчук Т.*
ЗАСВІДЧУЮ
Начальник відділу кадрів
С.Міщук
Орест СМІЩУК
« 3 » 06 20 24 р.

